

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКИХ ЕМФАТИЧНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена проблемі передачі англійських емфатичних словосполучень українською мовою. Проблеми передачі емфаз взагалі та, зокрема, емфатичних словосполучень перекладознавці не приділяли належної уваги. У статті проаналізовано прийоми перекладу англійських емфатичних словосполучень українською мовою.

Ключові слова: емфаза, емфатичне словосполучення.

Статья посвящена проблеме перевода английских эмфатических словосочетаний на украинский язык. К сожалению, этой проблеме не уделялось достаточного внимания со стороны переводоведов. В статье приведены примеры переводов предложений, содержащих эмфатические словосочетания.

Ключевые слова: эмфаза, эмфатические словосочетания

The article deals with the problem of translating English emphatic word groups into Ukrainian. The research is conducted on the material from fiction.

Key words: emphasis, emphatic groups.

Предметом нашої статті є перекладознавче дослідження прийомів передачі англійських емфатичних словосполучень українською мовою. **Об'єктом** дослідження є приклади перекладів емфатичних словосполучень з англійської мови на українську. **Метою** статті є схарактеризувати особливості перекладу таких емфатичних конструкцій, як емфатичні словосполучення. Проблема передачі емфатичних словосполучень, на жаль, не вивчалася належним чином перекладознавцями, а в зв'язку із зростаючим інтересом до науки перекладознавства ми можемо говорити про **актуальність** нашого дослідження.

Як відомо, в англійській мові існує група емфатичних словосполучень, які широко використовуються у розмовному мовленні. До них, зокрема, належать такі: *in the world, on earth, in hell, the dickens, the hell, the shit, in Mother Mary's name, in God's name, in the name of heaven, hell of toщо*. Питання перекладу таких емфатичних елементів приділялось недостатньо уваги тому, що в українській мові таких емфатичних елементів менше.

Розглянемо спочатку переклад словосполучень, що складаються з означеного артикля та іменника (*the hell, the dickens, the shit*). Як правило, емфатичні елементи *the hell та the dickens* перекладаються українською мовою за допомогою словосполучень “у біса”, “у дідька” тощо, наприклад:

How the hell did you do that? (Gibson W. *Burning Chrome*, 1986, p. 78) – Як у дідька ти зробила це?

“How the hell do you know that?” (Hamilton L. *Guilty Pleasures*, 44) – Звідки у біса ти знаєш це?

What the hell was going on? (Hamilton L. *Guilty Pleasures*, 62) – Що у дідька відбувалося?

What the hell are you talking about? (Hamilton L. Guilty Pleasures, 106) – Про що у бiса ти кажеш?

What the hell happened? (Hamilton L. Guilty Pleasures, 124) – Що у бiса трапилося?

Who the hell's McNally, anyway? (Chalker J. A Jungle of Stars, 7) – Хто у дiдька цей Макнеллі?

Where the dickens can they be? (Collier J. Back for Christmas// Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 140) – Де у бiса вони можуть бути? (тут і далі переклад наш – Н.Д.)

Іноді підсилювач *the hell* може передаватися за допомогою фрази “заради Бога”:

What the hell for? (Chalker J. A Jungle of Stars, 67) – Для чого, заради Бога?

Емфатичний елемент *the shit* має пейоративне значення і тому речення моделі *What the shit is this?* перекладаються відповідною українською конструкцією з пейоративним елементом:

What the shit is this? he thought angrily. (Chalker J. A Jungle of Stars, 6) “Що це за мур-ня,” розсерджено подумав він.

Розглянемо тепер прийоми перекладу емфатичного словосполучення *on earth*. Це словосполучення може перекладатися кількома способами. Перш за все слід зазначити найближчий за значенням українській відповідник – “у світі”:

We already produce enough food to feed every starving child on earth. (Banks I. Complicity, 113) – Ми вже виробляємо достатньо їжі, щоб нагодувати будь-яку голодну дитину у світі.

Ще одним українським відповідником англійського емфатичного словосполучення *on earth* є “у дiдька” (або “у бiса”):

Guy, what on earth's the matter? Maugham W.S. The Force of Circumstances // Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 262) – Гаї, що у бiса трапилося?

What on earth is anybody supposed to do with such an impossible man? (Banks I. Complicity, 22) – Що у бiса хтось має зробити з таким нестерпним чоловіком?

How on earth am I supposed to get from here to Wales? (Banks I. Complicity, 57) – Як у дiдька я маю дістатися звідси до Вельсу.

I tried to think what on earth I was going to do. (Banks I. The Wasp Factory. Abacus, 1987, 11) – Я намагався подумати, що у дiдька я збирався робити.

Іноді українським контекстуальним відповідником *on earth* може бути словосполучення “аж ніяк”:

But what on earth or off it – has all this to do with me? (Clarke A. Fountains of Paradise, 30) – Мене все це аж ніяк не стосується!

Англійське емфатичне словосполучення *on earth* може також передаватися в українському перекладі за допомогою частки (зокрема, “ж”) у сполученні з вказівним займенником “це”:

I didn't see her go. Where on earth – ((Bates H.E. How Vainly Men Themselves Amaze // Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 63) – Я не бачив, що вона пішла. Куди ж це ...?

What on earth do you mean? (Banks I. The Wasp Factory. Abacus, 1987, 29) – Що ж це ти маєш на увазі?

Англійське емфатичне словосполучення *in the world* перекладається переважно двома способами – за допомогою словосполучення “у світі”, сполучення частки “ж” із вказівним займенником “це” та сполучення частки “ж” з висловом “у дідька (біса)”:

Who in the world has dropped a gold chain down the bathtub drain? Collier J. Back for Christmas// Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 138) – Хто ж це кинув золотий ланцюжок у стік у ванні?

How in the world did you wind up with it? – Як же у дідька ти покінчив із цим?

Where in the world is Robie? – Хто ж це такий Робі?

How in the world did you two get in? – Як же у біса ви двоє потрапили сюди?

Now what in the world caused that? – То що ж у біса спричинило це?

My darling, I'll do anything in the world for you. Maugham W.S. The Force of Circumstances // Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 274) – Моя люба, я зроблю для тебе будь-що у світі.

Англійське емфатичне словосполучення *in hell* перекладається за допомогою словосполучень “у біса” або “у дідька”:

What in hell have I been up to now? (Koval I. Pagan Saints. The Marinated Aristocrat. (Kyiv: Fact, 2005. – P. 108) – А ким у біса я був досі? (Коваль І. Лев і левиця. Маринований аристократ. – Київ: Факт, 2005. – С. 108)

«What in hell do you think you're doing?» (Gibson and Sterling. The Difference engine, p. 118) – Що у біса ти думаєш, що робиш?

Then how in hell would we get back down? (Gibson W. Burning Chrome, 1986, p. 44) – Тоді як у дідька ми б дісталися назад?

Now what in hell are ants? То що ж у дідька є мурахи?

What in hell am I going to do with an old rascal like you? Що ж у біса мені робити із таким старим негідником, як ти?

What in hell was happening with her? Що ж у біса трапилося з нею?

Англійські емфатичні словосполучення *in God's name* та *in Mother Mary's name* перекладаються українським словосполученням “заради Бога”, наприклад:

How, in God's name? (Clarke A. 2001: A Space Odyssey, 76) – Як, заради Бога?

Where in God's name am I? (Clarke A. 2001: A Space Odyssey, 99) – Де, заради Бога, я є?

How in Mother Mary's name did we survive that? (Hamilton P. The Reality Dysfunction, 5) – Як, заради Бога, ми пережили це?

Фраза *in Mother Mary's name* замінюється в українському перекладі на “заради Бога” через непритаманність вислову “заради матері Божої” та “заради матері Марії” українському мовленню.

Так само перекладається українською мовою й словосполучення *in the name of heaven*:

What in the name of heaven is the wretch trying to say? (Gibson and Sterling. The Difference engine, p. 118) – Що, заради Бога, намагається ця бідолага сказати?

Англійське емфатичне словосполучення “*hell of + іменник*” перекладається такими способами:

1) українським прикметником – відповідником прикметника, утвореного від іменника *hell + іменник*:

Hell of a world we live in, huh? (Gibson W. *Burning Chrome*, 1986, p. 32) – Ну й у скаженому світі ми живемо, еге ж?

2) словосполученням “просто заради мистецтва”:

I steal things I can't eat, just for the hell of it. (Banks I. *Complicity*, 37) – Я краду речі, які не можу їсти, а просто заради мистецтва.

Hell of an exhibition, I thought suddenly. Вражаюча виставка, раптово подумав я.

Hell of an example, too. Гідний приклад також.

It's been a hell of a night. Це була жахлива ніч.

We're gonna have one hell of a party! Ну й вечірку ми влаштуємо!

Still, we made a hell of a good team! І все ж наша команда безперечно відбулася!

It's a hell of a plot. Це жахлива змова.

Even without that singularly absurd death it was one hell of a story. (Barker C. *Boks of Blood. Vol. 1, p 19*) – Навіть без цієї надзвичайно абсурдної смерті все це стало жахливою історією.

Англійському емпатичному словосполученню *in my life* в українській мові є сталий відповідник “у своєму житті”:

I'd never in my life experienced anything like that. – Я ніколи у своєму житті не відчував щось подібного.

I never felt better in my life. – Я ніколи у своєму житті не почувався краще.

All that I have done since has been the only truly happy time in my life. – Усе, що я робив відтоді, стало єдиним найкращим періодом у моєму житті.

Слід зазначити, що у складі українських відповідників англійських емпатичних словосполучень нерідко вживаються видільні частки, яких в українській мові значно більше, ніж в англійській мові.

Такі засоби емпізи, які є індикаторами емоцій, сигналізують про високу ступінь емоційного збудження, точний характер якого, як і у випадку з вигуками, можна прояснити за допомогою контекстуальних ключів: авторських ремарок, перлокутивних виразів, оцінної лексики, контекстуального пояснення в персонажному висловленні тощо.

Перспективним видається виявлення оказіональних англійських емпатичних словосполучень та аналіз прийомів їх перекладу.

1. *Беляева Т.М., Хомяков В.Л.* Нестандартная лексика английского языка. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1985. – 136 с. 2. *В.І. Карабан* Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми.-Вінниця: Нова Книга, 2002.-564 с. 3. *А.Полович* Проблемы художественного перевода. – М.: Высш. Школа,1980. – 199с. 4. *Большой англо-русский словарь: в 2-х т./Под общ. рук. И. Р. Гальперина и Э.М. Медниковой.* – 4-е изд., с испр., с дополнением. – М.: Рус. язык, 1987-1988. 5. *Kukharensko V.A.* A book of Practice in Stylistics. – М.: Высшая школа, 1986. – 144 с. 6. *Collier J.* Back for Christmas// Making It All Right. – Moscow: Progress Publishers, 1978. – P. 140.